

velinformerte gis ekstra vekt (Brennan, 2016, s. 213). En tredje mulighet er å opprette et særskilt organ eller myndighet i staten som består av særlig kvalifiserte borgere, plukket ut i åpen konkurranse og etter omfattende testing. Denne myndigheten gis så rett til å legge ned det Brennan kaller «epistokratisk veto» mot vedtak i demokratiske organer (Brennan, 2016, s. 215–218). Ut fra denne modellen vil det i et eventuelt epistokratisk Norge fortsatt kunne være allmenn stemmerett for eksempel ved valg til Stortinget, men et epistokratisk øversteråd skal kunne si «nei» til det stortingsflertallet ønsker.

Ekspertstyre kan imidlertid også forstås som et «styre» i demokratiet. I utgangspunktet er det i henhold til den demokratiske maktfordelingslæren at domstolene dømmer, mens forvaltningen bistår regjeringen med utredning og saksforberedelse før forslag legges frem for parlamentet, og bestemmer i enkeltsaker innenfor rammen av lover og generelle føringer gitt av de folkevalgte. Slik sett er det beredt grunn for en god del ekspertmakt i demokratier, enten det er juristene i domstolene eller fagfolkene i departementer og direktorater. Vi ser også i praksis at ulike grupper av eksperter og ekspertorganer er delegert et betydelig rom for skjønn og makt til å fatte beslutninger i demokratiene slik de fungerer i dag. Tenk for eksempel på hvordan sentralbanken er gitt mandat til å fastsette rentenivået, eller på den sentrale rollen til Helsedirektoratet og kommuneoverlegene i koronahåndteringen. Eller tenk på hvordan beslutninger i nasjonale, men også internasjonale domstoler legger begrensninger på hva politikere kan foreta seg. Gjennom EØS-avtalen må Stortinget og regjeringen rette seg etter vedtak i EU-

domstolen, for eksempel om hvem som har krav på foreldrepermisjon, eller om hvilke bedrifter som kan gis statsstøtte.

Når vi snakker om tilhengere av ekspertstyre, sikter vi vanligvis ikke til enhver som anerkjenner at eksperter har en rolle å spille i demokratier, blant annet som en følge av maktfordelingslæren. På den annen side sikter vi heller ikke bare til dem som følger Brennan og vil erstatte demokrati med epistokrati. Med tilhengere av ekspertstyre forstår vi gjerne (også) dem som ikke ser på politisk makt til eksperter som et problem, så lenge minimumskrav til demokrati er oppfylt, for eksempel frie valg og stemmerett. Slike forsvarere av ekspertstyre i demokratiet ønsker seg gjerne også mer makt til ekspertene. De kan for eksempel ønske å overlate ansvaret for å bestemme skattenivå til økonomene, eller delegere klimapolitikken til internasjonale organer som binder seg til ekspertråd, for eksempel fra forskerne i FNs klimapanel.

22.3 Ekspertene og folkestyret

Vi skal imidlertid holde oss til Brennan i første omgang, og si litt om argumentene han mobiliserer for å begrunne at ekspertstyret bør erstatte folkestyret.

Epistokratiet som alternativ

Brennan bruker for det første tenkte eksempler for å appellere til intuisjonene våre. Han ber oss forestille oss at vi var anklaget for en forbrytelse, og at noen av medlemmene av juryen som skulle dømme oss manglet elementær innsikt i saken vår og logiske evner. Han ber